

Ludo Noens, *Subliem licht op de lijkwade van Turijn. Ware herkomst van een omstreden middeleeuwse relikwie*, Uitgeverij Aspekt, Soesterberg 2015, 207 pp., € 18,95, ISBN 978 94 6153 641 9.

Verschenen in: *Kerk en Theologie* 66 (2015), 423-424

Dit jaar werd de “Lijkwade van Turijn” in die stad na vijf jaar weer tentoongesteld. Op de doek zijn de contouren van een gemartelde man te zien, die onmiskenbaar doen denken aan bekende voorstellingen van Jezus. Volgens wetenschappelijk onderzoek is de wade afkomstig uit de dertiende of veertiende eeuw, een datering die door de auteur van dit boek wordt geaccepteerd, in weerwil van gelovigen die ervan overtuigd zijn dat de afbeelding echt die van de gekruisigde Jezus is. De rooms-katholieke kerk neemt het niet op voor de authenticiteit ervan, maar keert zich ook niet tegen de grote indruk die deze op toeschouwers kan maken. Dit boek bevat een merkwaardige, kronkelende zoektocht naar de oorsprong van deze wade. Het bevat een verslag van de wetenschappelijk bestudering ervan, voorts een nogal amateuristische weergave van het historisch-kritische onderzoek naar Jezus van Nazareth, een beschouwing over de vroegjoodse en -christelijke voorstellingen van dood en verrijzenis, een studie naar mystieke verlichting bij Griekse filosofen en mysterieculen, een hoofdstuk over bijna-dood-ervaringen, andere hoofdstukken over de heilige Geest, het “licht-lichaam” en bijzondere vormen van vuur in mystieke tradities, waarvoor getuigenissen van een stralend gelaat van heiligen worden besproken, van Mozes tot Jezus (bij zijn verheerlijking op de berg) en latere mystici van diverse tradities. Na een beschouwing over kundalini-yoga komt de auteur uit bij de hesychasten, Griekse monniken bij wie – naar verluidt – ook een stralende glans op het gelaat is waargenomen, die zij identificeerden met de straling die Jezus tijdens zijn transfiguratie vertoonde. Omdat die glans van “subliem licht” op de doek waarin zij na hun dood werden gewikkeld de trekken van hun lichaam, soms inclusief stigmata, kon nalaten, meent de auteur dat de Lijkwade van Turijn uit deze kringen van hesychasten afkomstig is. Dat de doek ten tijde van de kruistochten uit de Griekse wereld naar het Latijnse westen is meegenomen, lijkt inderdaad plausibel. Zo komt de auteur na veel omwegen tot zijn hypothese dat de wade de trekken van een Griekse hesychast weergeeft die, wellicht later bijgewerkt, aan onze voorstelling van de gemaltraiteerde Jezus doen denken. In dit boek worden veel suggestieve verbanden gelegd, en komen uitdrukkingen als “misschien”, “wellicht”, “mogelijk” en “vrijwel zeker” om de haverklap voor. Allerlei hypothesen zijn naar mijn indruk pseudowetenschappelijk. Voor zijn uiteindelijke hypothese had Noens veel van zijn eerdere beschouwingen achterwege kunnen laten, maar hij kon het kennelijk niet laten zijn hobby’s uit te leven. Dat in het bijzonder de hemelse lichtglans op het gelaat van een hesychast verantwoordelijk zou zijn voor de afdrukken op de wade, lijkt mij een onnodige schakel in zijn redenering; maar dat deze doek uit hesychastische kringen afkomstig is, is inderdaad niet uitgesloten. Dit boek behoort tot het genre van de mystificerende popularisatie, geschreven voor mensen die aan relikwieën van heiligen grote waarde hechten. Toegegeven: die verering, waarvoor protestanten weinig of niets voelen, gaat terug op de eerste eeuwen van het christendom. Maar deze lijkwade dus niet.

Riemer Roukema